

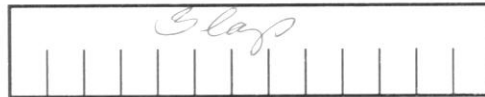
Gyűjtő: DOBBERY FERENC

Gyűjtés ideje:

TART:

ELŐSZÓ: KARAO RÉPÁSELETE
ÉS HÍMZÉS KINCSE

LOGIC

FOLDRASZI KULTATÓ: KARAO
SZAKKULTATÓ: XV, B, U
XIV.

Előszó

Karád népviselete és hímzés-kincse:

A gyökerek a XVII. századra nyúlnak vissza, de igazából a XVIII. században beszélhetünk a népművészetről. Virágkora XIX. században volt. Ebből a századból származik nemcsak a legtöbb népdal, amit ismerünk, s amit még énekelnek mindig, de szinte az újabb népművészet egész díszítő formakincse. Ekkor születik a szövés, hímzés, csipkeverés legtöbb mintája.

A régi írott források és képek viszonylag kevés irányítást adnak egy-egy viseleti darab megjelenése különösképpen a viseletdarab szabására vonatkozóan.

A ruházatra használatos házivászon anyaga Somogyban a kender és a len volt. Karádon ez idő tájt csak kendert termeltek, a fonást minden család maga végezte. A fonal megszövése a faluban működő takácsok feladata volt. Annyi kendert termeltek, hogy nem kellett fehér anyagot vásárolni az itt élőknek. Mint szerte az országban az első világháború után, bármennyire is zárt fekvésű volt Karád és népe, a harmincas évek körül elérkezett népművészetük alkonya. A férfiak elhagyták a magyar gatya viseletét, csak az egészen idősek ragaszkodtak hozzá. A menyecskék fejéről lekerült az annyira jellegzetes „kányás” főkötő.

A viseletdarab közül elsőként a női kisümmög, amit a XIX. század végén felsőként is viseltek, -burittása tűzve, szegőzve, hímezve volt, majdnem úgy ahogy a férfiaké volt.

A karádi férfing a hosszú ümmög volt, közvetlen a testre szabott szűk-ujjú volt, kendervászonból.

A ma már világszerte ismert karádi népi hímzést eredetileg csak férfingek díszítésére használták. A Zbinyovszky-leányok menyasszonyi kelengyéje 1870-ből való, és ezeken már kiforrott formában látni a karádi motívumokat. Az ing egy két darabját ma is láthatjuk a karádi tájház kiállító termében. Ez idő tájt mindig fehér fonállal hímezték az asszonyok a férfi viseleti darabokat. A hosszúingek elterjedtek voltak egész Somogyban, térd alá értek, szűk, többnyire gallér nélküliek, elől hasítékkal és pertlivel záródtak. Az ujjuk szűk, bevarrott pálhával ellátott. Az ujjak végén csipke, hasitékja mellett fehér hímzés található. A karádi hosszúingek elején mesterke és lapos öltéses van a hasiték mellett. A későbbi ingeknél már megtalálható a gallér, amely gombbal záródott, a bő ujjat a kézelőben ráncolták. Az ünnepre való vőlegény ing nyaka, kézelője fehér hímzéssel, ritkán piros kereszt szemmel volt hímezve.

Karádon ez idő tájt az volt a szokás, hogy a menyasszonyis házhoz összegyűltek a menyasszony barátnői és a vőlegény számára mindegyik lánypajtás egy-egy díszesen kivarrott férfinget hímeztetett. Az ingek elején sűrűen telehímzett foltot képez a hímzés, a díszítmény és a kidolgozás egyaránt nagyon

aprólékos volt , / a most közre adott könyvben nagyon sok eredeti mintakincs kerül a T. olvasó kezébe /.

Az öltéstechnikák leggyakoribb fajtái a lapos hímzés és a lyuk hímzés, valamint a száröltés, és megtalálható még a rácsavarásos / búzaszem / .

Lyukhímzése többféle : sima, borsóka, szakállas a csatos-luk. Néha egyes elemek között, elválasztóként használták a cakkos hurkolt /slingeléses / formát is.

Nagyon változatos a sok szép subrika , első sorban a lakásdíszítő kézimunkákon, ugyan csak megtalálható a mesterke és a bujtatásos / darázsolás /. Az anyag szélét „fűrész-csipkével” díszítik.

Az eredeti karádi hímzés fehér alapon fehér fénytelen fonallal / mostani neve uc-hímző /készült ,csak a 30-as, 40-es években kezdték színesen varrni . / Mindig csak egy színnel /. Ezek közül a legismertebb az aransárga, de volt fekete, zöld, vagy piros is ,de ha eredeti karádi hímzést akarunk készíteni, csak tiszta fehérrel hímezzünk.

Addig míg az ingek burítása gazdagon, foltszerűen díszítették, addig az ing gallért és kézelőt keskeny hímzés található. A most közre adott hímzés minta könyv is tartalmaz ilyet.

Érdekes megfigyelni a karádi minta rajzokon , hogy a levelek tökmag alakúak, a levelet hosszirányára merőlegesen varrták ki, sűrűen alátöltve, hogy domború legyen.

„A harmincas évek nehéz gazdasági helyzetében felvetődött Karádon, hogy az asszonyok kezébe is kellene valami kereseti lehetőséget adni .Tudott volt ekkor már, hogy karádnak van népművészete, ezt kéne feldolgozni, és a családok részére a megélhetést biztosítani .

Ezzel a feladattal a nagyon tehetséges Trautner Ilonát bízták meg, aki ez idő tájt a helyi Hangya Szövetkezet könyvelője volt , aki aztán összegyűjtötte és feldolgozta a még fellelhető anyagot és azokat a lakáskultúra követelményeinek megfelelően alkalmazta, természetesen nem az ingen megtalálható méretbe, egy kissé felnagyított formában, Gondoljuk csak át, hogy egy futón, vagy egy asztalterítón hogy mutatott volna az a tíz vagy még ennél szűkebb minta.

Trautner Ilona hozzáértésével, páratlan jó ízlésével és nagyon sok munkával meg is teremtette a háziipar létrehozását, amely lakásdíszítő kézimunkákat készített. A karádi asszonyok szívesen dolgoztak a háziiparnak, hisz a varrás mellet még családjukat és a földeket is gondozni tudták .Trautner Ilona népművész lett amit munkájával 1934-ben , Karád 800-éves fennállásának ünnepén már kiállítással mutatkoztak be az elkészült munkákból, nagy sikert aratva.

Az elkészült hímzések értékesítését a Hangya Szövetkezet vállalta mind belföldön és külföldön egyaránt.

-3-

Különböző kiállításokon vettek részt, hazánkban és külföldön is, többek között Brüsszelben és Párizsban a világkiállításon , nagy sikert aratva, sok dicséret és elismerés mellett ,szépen gyarapodtak anyagiakban is.” /Lepenyei Józsefné Hótay Blanka szíves közlése. /

A karádi hímzés szépsége , egyéni finomsága a legigényesebb ízléseket is kielégítette. Így tudott pár év alatt világsikert aratni. ,karádi minták elnevezése:szöllős,pillés,kerekes,pacalos,szíves,tölgyfalaveles,szilvamagos,tulipános,rózsás,korsós,szedres,vékás,vízfolyásos,”S-es” , bagófejes , nyócas.